

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) แบบ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group) และ กลุ่มควบคุม (Control group) ทำการวัดก่อน (Pretest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจากให้โปรแกรมฯ เป็น Intervention แก่กลุ่มทดลองแล้ว จึงทำการวัด (Post test) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่มี Intervention แก่กลุ่มควบคุม

ระเบียบการวิจัย

ประชากรที่ใช้ศึกษา เป็นสตรีที่หมดระดูตามธรรมชาติ อายุไม่เกิน 60 ปี ซึ่งทำงานที่กองบัญชาการทหารสูงสุด จังหวัดกรุงเทพมหานคร

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กล่าวคือ สตรีที่เข้าร่วมการวิจัย เป็นสตรีที่หมดระดูตามธรรมชาติ ไม่มีระดูติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี อายุไม่เกิน 60 ปี ไม่จำกัดระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และยินดีเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้

การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง

การหาขนาดตัวอย่างจากความแตกต่างในเรื่อง ความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังจากให้โปรแกรมฯ แก่กลุ่มทดลอง

คำนวณโดยใช้สูตร

$$n = \frac{(Z_{\alpha} + Z_{\beta})^2 2(\bar{p})(1 - \bar{q})}{\Delta^2}$$

กำหนดให้ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

จาก Table 4.13.1 ใน Snedecor and Cochran, n.d. : 113

ที่ power ของการทดลอง p' 80 % ที่ Two - tailed test α level .05

$$(Z_{\alpha} + Z_{\beta})^2 = 7.9$$

$$\bar{p} = \frac{p_1 + p_2}{2}$$

การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษานำร่องในสตรีวัยหมดระดู ที่มีไข่มุมตัวอย่างที่จะทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ราย

$$p_1 = \text{เปอร์เซ็นต์ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของกลุ่มทดลอง} = 80\% = .8$$

$$p_2 = \text{เปอร์เซ็นต์ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของกลุ่มควบคุม} = 60\% = .6$$

$$\Delta = \text{ความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม} = 0.2$$

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{7.9 \times 2 (.7)(.3)}{(.2)^2}$$

$$= 82.95 \quad \simeq \quad 80$$

คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตสตรีวัยหมดระดู ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยรวบรวมเนื้อหาจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดัดแปลงจากความรู้เพศศาสตร์ศึกษาสำหรับวัยกลางคน และสูงอายุ ของศูนย์วิจัยและพัฒนาเพศศาสตร์ศึกษา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2543 ประกอบด้วย

1.1 ความรู้เกี่ยวกับ

- ความหมายของการหมดระดู
- อาการในระยะแรก ระยะกลาง และระยะยาวของการพร่องฮอร์โมนเอสโตรเจน
- การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทอัตโนมัติ ระบบทางเดินปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์ในสตรีวัยหมดระดู
- การเปลี่ยนแปลงของกระดูกในสตรีวัยหมดระดู
- การเปลี่ยนแปลงของระบบหัวใจและหลอดเลือด
- ปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การเกิดโรคหัวใจ หลอดเลือด โรคกระดูกบาง และการป้องกัน
- การใช้ฮอร์โมนทดแทนปัญหา และข้อดีของการใช้ฮอร์โมนทดแทน

1.2 การปฏิบัติตนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย วิธีชีวิตที่สมดุล การวางท่าทางที่ถูกต้องในชีวิตประจำวัน ปรับเรื่องภาวะพร่องฮอร์โมน

1.3 สื่อเสริมการใช้โปรแกรม ฯ เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ได้แก่

แผนใส่ วิธีบริหารเพื่อป้องกันและการรักษาโรคกระดูกบาง การมีอิริยาบถท่าทางที่ถูกต้องในชีวิตประจำวัน และวิธีดี สวัสดิการบริหารกายแบบที่ถึง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้ สถานภาพสมรส โรคประจำตัว ฯลฯ

2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะหมดกระดูก แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- ความรู้เกี่ยวกับอาการ ปัญหาสุขภาพของสตรีวัยหมดกระดูก จำนวน 20 ข้อ
- ทักษะคิดต่อภาวะหมดกระดูก ในสตรีวัยหมดกระดูก จำนวน 20 ข้อ
- การปฏิบัติตนของสตรีวัยหมดกระดูก จำนวน 20 ข้อ

โดยแบ่งวัดความรู้ เป็นการเลือกข้อคำตอบที่ถูกต้อง ตอบถูกได้ข้อละ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

แบบวัดทัศนคติ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเกต (Likert) ใช้ 3 ระดับ ได้แก่

คำถามเชิงบวก		คำถามเชิงลบ	
เห็นด้วย	ให้คะแนน = 3	เห็นด้วย	ให้คะแนน = 1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน = 2	ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน = 2
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน = 1	ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน = 3

คำถามเชิงบวก ได้แก่ ข้อ 1 - 3 , 6 - 7 , 9 - 11 , 13 , 16 และ 18 - 20

คำถามเชิงลบ ได้แก่ ข้อ 4 , 5 , 8 , 12 , 14 - 15 และ 17

แบบวัดการปฏิบัติ เป็นลักษณะเลือกคำตอบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ข้อละ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของโปรแกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต และแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะหมดกระดูก ทั้ง 3 ด้าน ข้อ 2.2 โดยนำโปรแกรมฯ และแบบสอบถามดังกล่าว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบ และนำมาแก้ไข ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะให้ถูกต้องเหมาะสม

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Content Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับสตรีวัยหมดกระดูก จำนวน 30 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีสูตร ดังนี้

(ประคอง กรรณสูต, 2542 :46)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(\frac{1 - \sum S_i^2}{S_x^2} \right)$$

$$k = \text{จำนวนข้อแบบสอบถาม}$$

$$\sum S_i^2 = \text{ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ}$$

$$S_x^2 = \text{ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ทำแบบสอบถามทั้งหมด}$$

ผลการคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α) = 0.8275

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เสนอต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุด กองบัญชาการทหารสูงสุด เพื่อขออนุมัติในการเข้าดำเนินการวิจัยในพื้นที่
  2. เมื่อได้รับการอนุมัติแล้ว ประสานกับเจ้าหน้าที่ภายในหน่วย เพื่อขอความร่วมมือให้สตรีซึ่งทำงานในกรม กอง ต่างๆ ที่สังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุด ที่มีลักษณะดังกลุ่มตัวอย่างที่ระบุข้างต้น เข้าร่วมการวิจัยจำนวน 160 คน แล้วจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม เท่าๆ กัน คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 80 คน โดยวิธีจับสลาก
  3. แจกวัสดุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย และสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการถอนตัวจากการวิจัย ต่อมาจึงให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในหนังสือยินยอมของประชากร เพื่อแสดงว่าเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ด้วยความสมัครใจ
  4. ทำการวัดผล (Pretest) กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะหมดระดู แล้วจึงแยกกลุ่มควบคุมออกเป็นการเสร็จสิ้นภารกิจของกลุ่มควบคุมในช่วงแรก
  5. ให้โปรแกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตสตรีวัยหมดระดู แก่กลุ่มทดลองโปรแกรมดังกล่าวประกอบด้วย
    - 5.1 การบรรยายประกอบแผ่นใส (ใช้เวลาประมาณ 1 ชม. 30 นาที) ได้แก่
      - ความรู้เกี่ยวกับภาวะหมดระดู
      - ข้อควรปฏิบัติเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสตรีวัยหมดระดู
      - การบริหารเพื่อป้องกันและรักษาโรคกระดูกโปร่งบาง
      - การมีอิริยาบถท่าทางที่ถูกต้องในชีวิตประจำวัน
      - ประโยชน์ที่ได้รับจากการบริหารกายแบบซึ่ก
    - 5.2 วิธีดี สาธิตการบริหารกายแบบซึ่ก (ใช้เวลาประมาณ 30 นาที)
- เมื่อสิ้นสุดการบรรยายและสาธิตการบริหารกายแบบซึ่ก จึงแจกเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และแผ่นพับ การตรวจเต้านมด้วยตนเอง ซึ่งแผ่นพับจัดทำโดย สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

6. ภายหลังจากให้โปรแกรม ฯ แก่กลุ่มทดลองเป็นเวลาประมาณ 1 เดือน จึงวัดผล (Post test) แก่กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะหมดแรง

7. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความครบถ้วน เพื่อนำไปบันทึกข้อมูลเตรียมวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะหมดแรง ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตสตรีวัยหมดระดู ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มาทำการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ในการวิเคราะห์นี้

1. ในการวิเคราะห์ขั้นต้น สำหรับข้อมูลในส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการสรุปเฉพาะลักษณะที่สำคัญเท่านั้น ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ซึ่งแบ่งตามชนิดของข้อมูล ดังนี้

1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ได้แก่ อายุ น้ำหนัก รายได้ จำนวนบุตร และ อายุที่หมดระดู ใช้ค่าสถิติ ได้แก่

- ค่าเฉลี่ย (Mean) แสดงค่ากลางของข้อมูล
- ค่าพิสัย (Range) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แสดงการกระจายข้อมูล

1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ สมรส อาการในช่วงหมดระดู ปัญหาสุขภาพทางนรีเวชหรือโรค แหล่งความรู้เกี่ยวกับวัยหมดระดู การตรวจวัดความหนาแน่นของกระดูก วิธีการออกกำลังกาย และการใช้ฮอร์โมนทดแทน ตลอดจนรูปแบบการใช้ โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

2. ในการวิเคราะห์ขั้นอนุมาน สำหรับข้อมูลในส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับอาการหมดระดู ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการหมดระดู และ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติของสตรีวัยหมดระดู เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตสตรีวัยหมดระดู ต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของสตรีวัยหมดระดูนั้น ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference statistics) โดยการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรแบบจับคู่ (pair t-test) สำหรับทดสอบสมมติฐานของผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย ในแต่ละส่วนของแบบสอบถาม (ส่วนที่ 2,3,4) ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมฯ นี้ โดยแยกเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง รวมทั้งการทดสอบผลต่างของคะแนนเฉลี่ย ในแต่ละส่วนของแบบสอบถาม (ส่วนที่ 2,3,4) โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้โปรแกรมฯ ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้โปรแกรมฯ ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง (unpair t-test)